

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Tappert, S., Klöti, T. & Drilling, M. (2018). Contested urban green spaces in the compact city: The (re-)negotiation of urban gardening in Swiss cities. *Landscape and Urban Planning*, 170, 69–78. doi: 10.1016/j.landurbplan.2017.08.016.
2. ЛУН Місто. Де в Києві найближче до парків і скверів? URL: <https://misto.lun.ua/ozelenennya>
3. OpenStreetMap Україна. URL: <https://openstreetmap.org.ua>
4. Генеральний план м. Києва. Основні положення. URL: <https://drive.google.com/file/d/0BxbGBoNdb1j6TTRuS3RMQjFINTA/view>
5. Генеральний план розвитку м. Києва та його приміської зони до 2025 року. URL: <https://kga.gov.ua/generalnij-plan/genplan2025>

НАВЧАЛЬНІ КОЛЕКЦІЇ МОРФОЛОГІЧНОГО ТА ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ НАСІННЯ КУЛЬТУРНИХ РОСЛИН

Білик О.М., 2. молодший науковий співробітник, дендролог

Харченко Ю.В., кандидат сільськогосподарських наук

Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН

Наочність навчання є одним з факторів, що впливають на характер засвоєння матеріалу. Засоби наочності забезпечують повне формування будь-якого образу, поняття, сприяють міцному засвоєнню знань, розуміння зв'язку наукових знань з життям. Засоби наочності підвищують інтерес до знань, роблять більш легким процес їх засвоєння, підтримують увагу [1].

Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН України є однією з провідних установ Національного центру генетичних ресурсів рослин. Основною активною формою навчально-виховної роботи Устимівської ДСР є тематичні екскурсії [2]. Вони сприяють актуалізації опорних знань, конкретизації вивченого матеріалу, крім того

наочно знайомлять з живими експонатами [4]. Проте не завжди є можливість організувати та провести екскурсію безпосередньо на об'єкті. У цьому випадку необхідні уявлення і поняття можуть бути сформовані за допомогою наочних засобів навчання. Одним із видів наочних матеріалів, що ілюструють учбовий процес є видові, генетичні та морфологічні колекції насінневого матеріалу біорізноманіття культурних рослин. Науковцями Устимівської ДСР розроблено низку тематичних та загальних колекцій та каталогів насіння культурних культур.

Такі колекції складаються з видового різноманіття насіння сільськогосподарських культур та їх диких споріднених видів. Кількісний склад загальних колекцій за групами культур включає у себе: зернові та зернофуражні – до 80 зразків, зернобобові – до 50 зразків, круп'яні (кукурудза, просо, гречка) – до 90 зразків, технічні – до 30 зразків, кормові трави – до 60 зразків, овочеві – до 60 зразків.

Така кількість зразків обумовлена тим, що деякі культури представлені декількома видами, підвидами та різновидностями. Наразі загальний обсяг колекцій, що зберігаються у сховищах Устимівської дослідної станції становить 31430 зразків 142 культур та 123 культури дендрологічного парку загальнодержавного значення "Устимівський" [3]. До складу колекції зернових культур входять два види пшениці. Пшениця м'яка має 16 різновидностей, а пшениця тверда – 33. Крім того до колекції включено 24 малопоширені та дикі споріднені види пшениці. Егілопси представлені 18 видами.

Зернофуражні культури представлені такими культурами як тритікале, жито (4 різновидності), ячмінь (два підвиди, 9 різновидностей), овес (8 видів). Зернобобові включають у себе види та різновидності родів чина (28 видів), квасоля (4 види), горошок (34 види та 9 різновидностей), люпин (7 видів), вигна (4 види). Круп'яні культури представлені понад 60 різновидностями проса, та 3 видами гречки. Кукурудза представлена одним видом (9 різновидностей) та двома дикими спорідненими видами (теосинте та коікс).

Колекція технічних включає такі культури як гірчиця, ріпак, рижій, перила, лялеманція, чорнушка, які представлені 1-2 ботанічними видами. Колекція овочевих та баштанних – 57 культур. Колекція кормових представлена 50 культурами, серед яких найбільшою кількістю видів представлений амарант (26), конюшина (16), люцерна (12). Усі інші культури репрезентовані 1-6 ботанічними видами.

Крім насіння у колекціях може міститися колосовий матеріал (для зернових культур). Навчальна колекція біорізноманіття дендрологічного парку включає у себе насіння, плоди, їх частини, а у окремих випадках листки декоративних деревних та кущових порід (понад 90 зразків).

Спеціально підібрані набори зразків (для: селекційно-насінницької роботи; дослідів з сортовипробування овочевих, польових, плодово-ягідних культур; вивчення біології рідкісних і малопоширених культур; екологічних дослідів з рослинництва у відкритому і захищеному ґрунті та ін.) можуть стати основою для проведення наукових досліджень у рамках діяльності Національного центру «Мала академія наук України». Крім насіння для проведення наукових досліджень (на замовлення) надається садивний матеріал окремих зразків картоплі. Загальна колекція картоплі Устимівської ДСР нараховує 650 зразків. З них формуються невеликі (5-10 зразків) набори за певними господарськими показниками (крупнобульбовість, висока урожайність, наявність антоціанів у м'якуші та ін.) які надаються для використання у дослідницьких програмах.

Наразі основними замовниками навчальних колекцій є вищі навчальні заклади різних рівнів акредитації. За останні 7 років колекції було надано для використання в навчальному процесі 16 навчальних закладів: Луганського національного аграрного університету, Заліщицького аграрного коледжу ім. Є. Храпливого Національного університету біоресурсів і природокористування України, Поліського національного університету, ВП «Ніжинський агротехнологічний інститут» Національного університету біоресурсів і природокористування України, Навчально-наукового інституту агротехнологій,

селекції та екології Полтавського державного аграрного університету, кафедрі початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання та кафедрі ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Полтавському обласному еколого-натуралістичному центру учнівської молоді та ін.

Використання колекцій Устимівської дослідної станції допоможе сформуванню високого наукового рівня біологічних знань. Сприятиме актуалізації опорних знань, конкретизації вивченого матеріалу, наочно ознайомить з живими експонатами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах. К.: Веселка, 1998. С. 119-126.

2. Білик О.М., Харченко Ю.В. Науково-освітній потенціал Устимівської дослідної станції рослинництва. Навколишнє середовище і здоров'я людини : Матеріали ІХ Всеукраїнського науково-практичного семінару. Полтава: Астрія, 2023. С. 16-20

3. Кір'ян В.М., Бідаш Ю.І. Генетичні ресурси рослин Устимівської дослідної станції рослинництва. Генетичні ресурси рослин. 2005. № 2. С. 7-15.

4. Потоцька С.О. Дендрофлора як науково-екологічна, освітня та рекреаційна складова в шкільному курсі біології. Чернігів: Віт-сервіс, 2007. С.13-33.